

prid in dobiček dela, pa ravno zavoljo tega so njegove v postavnih mejah se gibajoče dela v prid tudi celi državi.

Ravno taka je pri rastlini. Drevó ima veje, veje peresa, in vsi ti deli obstajajo iz manjših udov, kateri imajo velikokrat podobo mehurčika, v katerih ravno tako, kakor v samostanskih celicah, en sam stanovavec prebiva; to-raj jih hočemo naravnost imenovati celice.

Kakor vsako poslopje obstaja iz enacih delov, iz opeke, kamnja, lesa, ravno tako obstaja vsaka rastlina iz celice, katerih vsaka sama za-se živi. Ker pa svoje dela tudi občnemu pridu darujejo, se jih včasih več sklene v en sam ud, v eno samo posodo, da svojo nalogo lože spolnujejo.

Ozir po domačii.

Znamenitosti Notranjskega in popis Pivke.

(Dalje.)

Čujte, kako Pivčan živi, kakošne navade si je še ohranil po svojih davnih očakih. — Otrok se rodi; boter z botro prideta v cerkev in deržita otroka pri kerstu. Po kerstu gresta z babico in cerkovnikom v kako pivnico; tam se spi-je nekoliko bokalov vina, tudi se kaj prigrizne; potem plačata zapitek in stisneta, on cerkovniku, ona babici kako dvajsetico v roko; to je vse, kar dasta, sicer nič družega, le bo- tra podari otroku tisto belo srajčico nedolžnosti, katero pri kerstu dobí. Se vé, da mati dá kupiti lepe svilne trakove in čedno tančico, da se neške, v ktere se otrok položi in v cerkev nese, lepo opletejo, posebno še, če je mati pervega otroka. Da so Pivčanke terdne postave, se kaže iz tega, da nobena porodnica ne leži čez tri dni. Nesla je Pivčanka visokonosna v Terst pletenico jagod; nazaj gredé čuti sred Gaberka, da se bliža porod. Po pretekli uri že dene hčerko v pletenico, kjer ji je iz listja mehko posteljco naredila ter jo nesla domú. — Čez osem dni gré mati z botro k upeljanji v cerkev; po maši greste okoli oltarja in položite na-nj kak darček — duhovniku. Zvečer tega dne se napravi botrinja. Povabi se botrinja in rodbina; pije se na zdravje novorojen- čiku, in nazadnje se dete lepo oblečeno pokaže, kdor ga želi viditi. Ta ga vzame na roke in poljubi; to storé na- vadno vsi. Kričee dete položi mati v zibelko in da bi kmalo zaspalo, mu zapoje:

Tutáj, nináj, deté mladó — Jest tebe bom zazibala,
Da bi radó zaspančkaló! — Marija te bo prekrizala. —

Da te bi var'val večni Bog, Svet angel varh naj varje te,
Bog oče, sin in sveti duh, — Sveta trojica vari te! — itd.

Tako dela mati, dokler ni dete pol leta staro. Potlej se ne trudi več tako; ne mara dosti, naj se gologlavo nosi po soncu ali slabo odeto po mrazu; tako pa se že dete uterdi, da ne mara veliko ne za mraz ne za vročino. Kako pa ga odstavi? Gré ali na božjo pot, ali v Terst ali kam drugam, da se dete v tem času zapozabi. Kakor otrok shodi, ga malo po malo samega sebi prepustí. Dá ga večí hčeri, da ga sabo vozi; ta pa ne porajta dosti na-nj in igra z dru- gimí dekličí, otrok pa sam lazi; le kader, v hoji še nero- den, pade in vriščati začne, teče do njega in ga nese domú, da ga mati uteši.

Ko deček nekoliko odraste, ga že stariši rabijo za mnoge opravila. Ko mati za družino kosilo kuha, more sinček iti dračja iskat, da derva bolje goré, ali mora z golido po vode iti, da mati zelji prilijejo; punčika more materi v kuhinji po- magati. Pride spomlad mora fantè na pašo goniti govejo živino; tam se jih več združi, da igrajo, skačejo in uga- njajo mnogoverstne burke. — Ko se vlačíjo, si vzame vsak svoj kos kruha iz torbe, in z večim veseljem jedó ko vsak cesar. Če koga žeja prime do mleka, čujte, kaj naredí. Pojé sredico majhinega hlebčeka in si namolze mleka v skorjo ter željno pije; potlej je tudi v mleku namočena skorja do- bra. — Dan se nagné; čas je gnati domú. Zdaj ti zapojejo skup kako domačo, da je lepo slišati; potem se domá navečerja in se mirno na senó verže ter sladko zaspí. Poleti še le zvečer ženejo na pašo, ko se je delo na polji končalo. Tú

ti pa ostanejo celo noč, ker nerodno bi bilo živino pozno v noči domú goniti, zjutraj zgodaj pa zopet na precej odda- ljene pašnike. Zvečer si naberejo pastirji derv, in ko se noč stori, zanetijo ogenj, ob katerem sedeči se radujejo, dokler brez enega pospé. Ko deseta odbije, živina tudi polagati jame, navadno voliči in kravice skup, konji skup, ker tako jih fantiči navadijo. Eden more zmiraj čuti, da namreč ogenj popravlja in skerbí, da ne ugasne, da na-nj poklada in na živino pazi; gorjé mu, če bi zaspal in bi se med tem kaka nesreča pripetila! Se vé, da se versté. Če jih je veliko, čuje vsak pol ure; jih je manj, po celi uri. Enkrat sem tudi jaz pri njih bil. Ker sem bil od vsih nar šibkejši, so me pervega čuvaja izvolili, češ, naj potlej svojo pot spí. Tretji čuvaj nas probudí. Glejte — pravi ostrašen — živina vstaja, konji gredó z glavami vkup, voli z zadnjicami; gotovo čutijo sovražnika. Nar večí zmed nas vstane in gré enmalo okoli gledat. Pojte, pojte bratci, boste vidili — trije volkovi so. In res za nekim germom se je svetilo — šestero oči kot šestero lamp. Strah nas spreide in groza; nar večí zmed nas vzame glavno z zubljem iz ognja ter jo gorečo zaderví proti zverinam. Zdaj vsi strašno zakričimo in volkovi zbežé. Kaj tacega se pa večkrat primeri. Silen gojzd je blizo; že od delec vohajo merhe živino in se pritepó. (Konec sledí.)

Ogled po svetu.

Razložki narodov jutrovih in večernih dežel.

Po baronu Jožefu Hammer-Purgstall-u.

Običaji ali šege tistih narodov, kateri bivajo v deželah, kjer sonce izhaja, so od onih, ki stanujemo proti son- čnemu zahodu, malo manj razložni kot sta si noč in dan.

Prebivavec jutrovih dežel ljubi bolj lenobo, za p a d n i h krajev je pa delaven, gibčen in želja vedno višje priti na- vdaja vse narode večernih dežel. Tri reči pa so vsem lju- dem in vsakemu narodu lastne: rojstvo, ženitev in po- kop. Še le 7. dan po rojstvu misli orientalec, kakošno ime naj bi imel novorojenec, kateremu ga prebivavec zahodnih deželá, če ne pred, vendar koj po rojstvu odloči pri kerstu. — Pri nas pride ženin po nevesto na dom in ne zakrivajo ji tančice zornih lie. V jutrovih krajih jo pri- peljejo pod nébesom (baldahinom) ženinu; ona ne prinese ničesa družega sabo kakor lišp na sebi, zakaj ženin si mora nevesto kupiti. K pogrebu ne nesó merliča zakritega, ampak odkritega in ne počasi in žalostno, ampak naglih korakov leté proti pokopališču in le včasih se hipoma ustavijo, ka- kor da bi občutili želje mertvega, da bi še rad na svetu ostal.

Ravno tako različno je obnašanje prebivavcov izhoda in zahoda v po-jedinah, obleki in prebivališču. V starih časih so jedli v jutrovih deželah ležé na roke opiraje se, kar so Gerki in Rimljani posnemali; dan današnji sicer ne jedó več ležé, pa po dva ali trije se vsedejo skupaj z nogami navskriž in jedó vse, razun juhe, z rokami. Zrezauo pride vse na mizo, kakor pri nas na kmetih. Med jedjo ne pijejo ničesa, po jedi pa tudi le vodo; tudi jim niso znane pojedine naših krajev.

Dásiravno dan današnji v Turčii niso vilice, noži in steklenice polne vina nenavadne, je to le zavolj gostov iz naših krajev, in ta navada ne smé prištevati se izhodnim običajem.

Naše oblačila so ozke, kratke in tesne, jutrajncev široke in dolge pa ročne, in ne spreminjajo se vsak teden kakor pri nas. Po novi šegi in bolj nam podobni so v Turčii le vojaci in uradniki oblečeni. Pokrivalo jim je ravno ta- košno še, kakoršno je bilo Abraamu in kakoršno se na sta- rih kamnih asirskih in babilonskih nahaja izrezano. Pasovi so ondot še zlo imenitni in so znamenje nekake pobožnosti; pri nas so se ohranile še pri samotarcih (menihih). Vendar tudi ženske okoli Šent-Jurja brez pasa ne pridejo skor ni- koli v Kranj na terg, posebno kar jih je še bolj stare ko- renine. Rute ne obešajo ženske okoli vrata kakor pri nas, h večem na glavo jo privežejo ali se z njimi opasujejo za-

volj lepšega. Posnelo pa je naše ženstvo orientalski lišp, kateri se pri nas zlo ceni, namreč ušesnice in zapestnice; ne vedo naše zale rožice, da je to znamenje podložnosti, znamenje sužnosti!

Ženstviše (Gerkov ginaikon) je popolnoma ločeno od sobe, kjer sprejemajo se gostovi. Po vročih krajih izhoda prebivajo poleti v podzemeljskih sobah in nekake veternice imajo narejene, da si stanišča zračijo. Stari zgodovinarji imenujejo take stanišča v Bagdadu „baldaco“ — odtod ime baldahin (nebo pri procesijah) in tem sobam podobni so „salle terrene“ evropskih palač in gradov, pa ne potrebujejo veternic kakor une za zračenje.

V jutrovih deželah ne kličejo služabnikov z zvonci kakor pri nas v večih gostivnicah in imenitnih hišah, ampak plosk z rokami razume sluga dobro, da urno priteče, ko se pokliče.

Kmetje so tudi tam kakor pri nas. Neznani pa so nam beduini, ker nimamo puščav. Nekako podobo z beduini imajo cigani, ki so pred nekterimi stoletji v Evropo prišli. Na suhe zemljiša tudi pri nas vodo napeljujejo, al drugač so naprave s kterimi v jutrovih deželah zemljiša močijo, kakor v zahodnih krajih; tega ne poznajo perzijanski kjarifi in egiptovski fellah-i. Koló, katero pri nas okrog se verteče vodo zajema v golide ter jo v visoke korita zliva, je drugačno od arabskega kolesa, katero z vejami palmovega drevesa prepletano neprenehoma žalosten šum dela, kterega Arabec cele ure zamišljen posluša, ker že sam na sebi se rad v sanjah zaderžuje pri potoku sedé. Zato pa tudi mnogo arabskih pesem prepeva in popisuje to kolo, kteremu pravijo navra; arabsko to ime se je obdržalo v španjski besedi „n o r o“.

(Konec sledi.)

Slovensko slovstvo.

Pretres „slovenskih beril za 3. in 4., 5. in 6. gimnazijalni razred“, vredjenih po dr. Bleiweis-u in dr. Miklošič-u.

Spisal prof. Raíé.

(Konec.)

Čalarno se glasi „znabiti“ VI. 85., namesto „morebiti“. „Čujem“ VI. 98. ne pomeni prav za prav „bedeti — skoznovati“, temoč „slišati“.

Rado se pomešuje narečje „tam“ z „ondi“: „tam“ VI. 13, kar pomeni dorthin, in le „ondi“ dort; tedaj tū — ondi; sem — tam.

Ne zlaže se s slovnico stavek: „Izdal je veliko knigo v latinskem jeziku, nektare pa so bile na nemškega predstavljene“ VI. 178., namesto „nemški“, ker jezik je neživeč samostavnik. Poprek bi morali pri vsakem prilogu in zaimeu, katero se na neživeč samostavnik ozira, šterti sklon prvemu enak delati: „klobuk, kateri sem kupil, je črn“.

„Rekoč“ šče dostikrat gospoduje namesto „rekši“ VI. 104, 75, 18, 24, in namestih tudi zastopa vršivni glagol „govoreč“.

„Deca“ je zboren samostavnik in terja enojno število glagola, tedaj ne odgovarja duhu slovenskemu poved: „deca bodo tebe spoštovali“ V. 7., temoč „spoštovala“.

Prosti prihodnik dovršivnih glagolov s pomožnim glagolom „bodem“ sestavljati je neslovenski „bo pritekel“ V. 24., „boš pozabil“ 17., namesto „priteče“, „pozabiš“. Sedaj že razločujemo oblike: „priteče“, „bode pritekal“ in „bode pritekel“. „Gleda kam bo stopil“ V. 16., namesto „gleda, kamor stopi“. Pri nas ne poznajo izraza „ročni mlin“ V. 150., temuč „žrmlje“ ali „žrno“. „Kterega“ stoji namesto „čigar“ V. 15.: „korenjak, v kterega žilah“, namesto „v čigar žilah“.

Besedi „kupčija“ in „trgovina“ ne bi smeli pomešavati, ker ju pomen je različen.

Bolje bi se glasilo: „lakote pomreti“, kor „od lakote pomreti“ V. 34.

Položivnik v slovenskem terja drugi sklon, pa ne štri, tedaj krivo: „To storivši se zberejo volit vladarja in druge oblastnike“, namesto „drugih oblastnikov“.

Dostikrat se postavlja ko, kder bi moralo deležje vladati: „ko na mejo pride, zvé“ V. 66., namesto „na mejo prišedši zvé“. Včasih se nahaja „enkrat“ namesto „neko-krat“ in „en“ namesto „nek“: „Kambiz popraša enkrat enega izmed svojih ljubčekov“ V. 67., „Vogelna kislina“ V. 43. ima sovsema drug pomen, kor „ogljevna kislina“.

Pri glagolih prve vrste v prvem oddelu se v deležji pret. delavnem II. izpušča glagolni značaj, to je, zadnja črka korenična, kar bi lahko dvombo vzrokovalo v nekkih slučajih: „Kreza so s kola sneli“ V. 66., kar je prav, in na prihodni strani se bere: „deset jih je srečalo, kterega izmed njih da bodo sneli“, namesto „snedli“. „Plošče iz svinca“ V. 142. se ravno tako glasi, kor „kaša iz prosa“ namesto „svinčene plošče“.

Dovolje tujih besed se je tudi bez potrebe vrinolo: „vbo-gal“ V. 2., „žlahta“ 3., „ceremonije“ 3., „jerbas“ 34., „špranja“ 43., „na mnoge viže“ 45., „konjska štala“ 45., „dar-rija“ 45., „špičast“ 142., „žida“ 48., „sorta“ 144., „ma-šina“ 145., „vižanje“ 174., „bandero“ VI. 24., „špital“ 38., „štirna“ 39., „malarski“ 42., „nabasal“ 64., „muzika“ 104., „škoda“ 12. itd., namesto „posluhnol“, „rodbina“, „obredi“, „košarica“, „pokinja“, „različno“, „konjarnica“, „davek“, „rtast“, „svila“, „bira“, „stroj“, „vodba“, „zastava“, „bol-nišče“, „vodnjak“, „slikarski“, „nakladel“, „godba“, „kvar“ itd.

Konečno očitujem, da me je le čista ljubezen do olepšanja materinščine k temu pretresu genola.

Blaga dôba! šče nikoli ne smo imeli ugodnejšega časa za svoj materinski jezik in slovstvo, kakor sedaj; šče nikoli se ne je slovenščina predavala v učenih poslopih na tolikih učilnicah in mladež se v nji vadila, kakor v nazočnih dne-vih; šče nikoli ne smo poznali posebno dobrih bukev za učilnice, kder bi bila čista in gladka materinščina šumljala, razve kakih ščrbljavih slovníc. O mili in sladki glasovi slovenski, v kterih rahlo pihlja blag in nepokvarjen duh domačji, ter se valite iz premodrega piseka!

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Beršeca v primorski Istri 17. aprila. S—c. *)

Naj se tudi jez enkrat oglasim v našem časniku. Častiti bravci bodo popraševali: kje pa je ta Beršec? Naj vam povem ob kratkem. Malo to mestice stoji ob cesarski cesti, ktera pelje iz Pazna v Reko, v sredi med Plominom in Moščenicami, male pol ure nad morjem. Vidi se odtod z dalj-nogledom Reka in njena okolica z imenitno božjo potjo ma-tere Božje — Tersatom — vidi se troje otokov istrijskih: Velja, Cres in Lošinj z njegovim hribom Osorom, in deleč po morji jadranskem, katero se vije na desno proti Poli in Terstu. Beršecu nasprot se vidi luka Farezina na cre-škem otoku, in malo na desno stran od nje na majhnem homcu pod Francozom od Angležev razrušeni samostan brez stanovnikov s cerkvico sv. Antona iz Padove, ktere véliki oltar je izdelan iz lepega marmorja, kjer se na sv. Antona dan vsako leto še dan današnji sv. maše beró; tudi je bil nekdaj tū imeniten sejm na ta dan, ki se je pa sedaj zlo opustil. Morje med Beršecom in luko farežinsko je le triče-terti ure široko; v lepem vremenu se čisto vidijo vse ladije, ktere jadrajo v Reko iz vseh krajev sveta; tudi parobrod iz Tersta prišumi memo vsaki teden pušcaje svojo temno meglo za sabo, pa ne boječ se grozovitne burje tega kraja, ktera strahuje druge ladije. Dostavljam tem krajopisnim čer-ticam še to, da okolica beršečka ima mnogo oljkinega in mno-goverstnega sadnega drevja, hiše lepe, zidane, visoke in s ceglom krite, in, kakor sem slišal iz ust mnogo zdravnikov, je kraj ta posebno zdrav.

Sedaj pa to novico, ki je poglavitni namen tega pisma. Večidel Istre sem že prehodil in ogledal, pa nikjer nisem še vidil na zvonikih tistega novega kazala (Zifferblatt), kte-rega so „Novice“ leta 1847 v listu 19. priporočevale. Ker smo ravno v zvoniku uro popravljali, mi pride na misel to

*) Drago nam bo, ako večkrat spolnujete obljubo.

ima le stanovnike e n e g a stanú v sebi. Le taki rastlinski deli bodo zamogli živeti brez zveze z domačo državo, kateri so v stanu vsem svojim potrebam zadostiti, kateri imajo torej vse stanove v sebi.

Kakor mora naselbina, ako hoče obstati, vsem svojim potrebam zadostiti kar ji je le mogoče, če ima stanovavcov vsacega stanú; ravno tako bo zamogla rasti le odrezana veja, ki ima v sebi celice vsacega stanú.

Tako si bomo zdaj mislili vsako rastlino od mahú do mogočnega hrasta kakor državo, v kateri ima vsak stanovavec svoje pravice, svoje dela in opravke, kateri pa v zvezi s celo državo živí.

Zdaj ko smo zvedili, da je res ta rastlinska država na zemlji in ko smo poveršne zapopadke od nje zadobili, podajmo se na pot v to kraljestvo izvedit postave in navade; naj poprej pa bomo malo časa obstali pri stanovavcu, ki prebiva v celici, in ogledali bomo njegovo hišico, njega samega in njegove lastnosti.

Ozir po domačii.

Znamenitost Notrajskega in popis Pivke.

(Konec.)

Ko se fant na paši tako uterdi, da lahko prestane hudi mraz in kraško burjo, kakor tudi pripekanje solčnih žarkov, ki se od pustega skalovja odbijajo, mora že, ako blizo ceste prebiva, bič v roko vzeti, in če je morebiti še šolar bil, učenje v nemar pustiti, da očetu kaj na cesti prisluži. Fant, kteremu očetovi čevlji, v katerih leno štorklja, še pod trehuh segajo, se trudi starejim voznikom enak biti; ne bom popisoval razvad, ki so vozarjem po vsem svetu lastne, rečem le: hvala Bogu! da se bliža železnica, ktera bo mnogim napakam kmalo vrat zavila. Vozariti po cestah ni še nikjer kmetijstvu v prid bilo; sej ostane vse na cesti in gospodar se že od mladih nog odvadi dela. Tako tudi tukaj. Namesto, da bi si naši ljudje svoje rodovitne njive pridno gleštali, se marsikter le, kakor sem že omenil, srečnega čisla, kadar se po gojzdu plazi, neusmiljeno drevje klesti in v Terst vozari. To je saj gotov denar, si misli, s poljem se moram truditi in čakati in na zadnje se vendar le kaj malega pričaka. Temu nespametnemu ravnanju se je pa lanske leto naša vlada zoperstavila. Zdaj naš gojzd še precej mirno počiva, ter se zdravi neusmiljenih ran, ktere so mu vsekane bile.

Gotovo bi se marsikak krajcar domači dolini prihranil, če bi si Pivčani saj to malo polja, kar ga imajo, s a m i opravljali. Ali ni čuda, da ob času mlatve in košnje se ne manjka ne Bločanov ne Čičev po Pivki, kateri, veseli dobrega zaslužka, Pivko popušajo, namesto da bi si domači svoje delo opravljali!

Kako stoji pa s šolo po Pivki?

So že hvalevredni stariši tudi na Pivki, kterim je mar za šolo; vendar bi želeti bilo, da bi se naši ljudje šol bolj poprijeli kakor dosedaj in da bi svoje otroke pridniši ne samo v ljubljanske, temuč tudi v domače ljudske šole pošiljali. Iz takega otroka, kteremu starši le potuho dajejo, ki se le vedno po pašnikih vlačí brez šole in brez uka, ne bo nikoli kaj prida. Veliko si sicer duhovni gospodje in učniki tudi v naših krajih prizadevajo ljudem pravo pot pokazati, jih podučiti, jim oči odpreti, toda vse to je dosedaj malo izdalo, le malo pomagalo. Marsikdo si misli: „sedaj gré vse narobe, svet se je jel mešati, njega dni so bili vse bolji časi kot so sedanji, čeravno se nismo ne iz bukev ne od gospóde kmetijstva učili“. Pa taki, ki tako govore, še gotovo nikdar niso vzeli bukev ali „Novic“ v roke; ravnaajo po svojem, — kako je tedaj to, da niso s svojim zadovoljni? — Malokdo se najde na Pivki, kteremu bi bila kaj znana ljubljanska kovaška, živinozdravniška in kmetijska šola, — šola, ktera je in bode vedno zlata ruda za kmete.

Sadjoreja malo napreduje na Pivki. „Ma, naša zemlja

nej za tu!“ se sliši pogostoma, ako se svetuje, naj bi sadjoreje se bolj poprijeli, zraven pa — križem roké deržé. Čeravno ni pivška zemlja tako rodovitna kot ipavska, bi vendar pridnost in veselje do sadjoreje Pivki v malo letih vse drugo podobo dalo. Potem bi tudi sadje Pivčanu marsikak krajcar verglo in kjer zdaj popotniku goli in pusti griči naproti režijo, bi se mu potem lepo obraščeni, prijazni hribčiki nasproti smejali. Ali ni res?

Pivčanje! Hvalil sem kar je hvale vrednega, pa odkritoserčno tudi povedal kar je napčnega in vse le iz dobrega namena. Če zdravnik hude rane le maže in gladi, pa ne vzame noža ali razbeljenega železa v roko, ne bo pomagal bolniku. Tako misleč sem spisal vaš rojak te verstice.

Fr. Domicel — Pivčan.

Ogled po svetu.

Razložki narodov jutrovih in večernih dežel.

Po baronu Jožefu Hammer-Purgstall-u.

(Konec.)

Preveč bi se narastel popis vse razložke poljedelstva, obertnije in življenja med nami in unimi primerjaje. Kar prvo zadeva, omenimo še, da v jutrovih krajih konjem ne dajejo ovsa za zobanje, ampak ječmena. Različna je tudi mlatva in drugač žito shranujejo. Pri nas žito ljudje mlatijo, v jutrovih deželah pa vol isto mane, kateri po njem vleče ploh z železnimi ojstrimi zobmi, na kterem volár sedí in se po žitu semtertje vozi. Iz te mlačve se lahko razumejo besede sv. pisma, ktere pravijo: „Volu, kadar mlati, ne zaveži gobca“. Žita v jutrovih deželah ne spravljajo v skednje, ampak v podzemeljske jame. V jutrovih deželah se ne vseda jezdec na levi strani na konja, ampak na desni; tudi griva leži konjem na levi ne na desni strani.

Pri nas metulj pomeni lahkomiselnéža, orientalcu je podoba terdne volje, zato ker veša tako dolgo okrog luči ferlí, da v plamenu pogine.

Veliko družih razlik bi se dalo naštetí, pa so manje važnosti. Kadar mi pozdravljamo koga, odkrijemo se; orientalec ne dotakne se pokrivala. Mi si mislimo bolj omikanega človeka, ki s prijazno besedo poprašuje za zdravje naše in naše rodovine; orientalcu je to le nespodobna radovednost. Pri nas vladarji darujejo rede, svetinje, perstane ali tobačnice v znamenje poslavljenja; vladarji jutrovih dežel so delili izperva le oblačila z imenom chalaat — od tod beseda slovesnega oblačila „gala“, in pa čelenke, dragoceno s biseri okovano sreberno pero kot posebno darilo junakom, — (čelenka je kinč junakov v serbskih narodnih pesmih).

Če kterega pri nas kaznujejo, mu jih naštejejo po guzici ali po plečih; jutrovci jih pa po podplatih mažejo. — Pri nas pozdravlja nižji višjega, v jutrovih deželah je narobe; mi kušujemo roke, orientalec le poljubi rokav višjega svojega. — Mi se vijemo in priklanjamo, da včasih herbet zlomimo, — v jutrovih deželah je naj ponižniši pozdrav, da človek položi roko na persi, se dotakne ust in čela, in s tem naznanuje udanost serca, ust in glave.

Vsa omika in nrvnost je prišla iz jutrovih dežel — zato resnična poslovica: „ex oriente lux!“ (od izhoda luč). Temelj in začetek vse omike pa je vera. Zibelka vsih ver so jutrove dežele. Kakor mi imajo orientalcji slavne pevce, modroslovce, vojskovodje in državnike, zakonodajce in vladarje. Pa ta različnost med jutrovimi dežalami in zapadnimi kraji imenovati se ne smé duh orientalski! Dela učnosti, umetnije, modroslovja in pesništva, dela politike in junaštva se v orientu ne svetijo manj kakor pri nas, in ogenj vse ljudstva vnemajoč je vsem narodom, vsem vekom lastin; brez naudušenja ni ničesa in s Horacom: „est Deus in nobis, agitante calescimus illo“ zamoremo reči, ne le v poezii, temuč v vsih duševnih delih. Eno samo naudušenje je v jutrovih deželah domače in njemu lastno in to je pobožnost! Pobožnost (se vé da v razločnem zapopadku) je razložek

naj večji jutrovih in večernih krajev. Prebivavec zahoda pretuhtuje vse naprej, jutrovec pripusti vse božji previdnosti in zaupa v njo; uni punta se rad zoper Boga, akoravno nezmnožen, ta udaja se v krotkosti božji volji. „Inšallah!“ (ako Bog hoče!) in „mašallah!“ (kar Bog hoče!) sta prvi in zadnji konec mahomedanizma. Z uno besedo izgovarja Mahomedanec zaupljivost v Boga, s to pa udanost v voljo božjo. Današnje dni nimajo te besede več tega lepega pomena v ustih Turčinov, kakor nekdej. „Mašallah!“ je toliko zdaj kakor naše „dobro je“. Pomen besede „mašallah“ je pa padel zato tako, ker je beseda povsod zapisana: na hišah se bere, ženstvo jo ima vrezano v bliščeče kamne svojega lišpa — v izvornem pomenu, da bi okó zavidljivca tudi v lepoti in lišpu voljo božjo spoznalo — zdaj pa je le še beseda pohvale lepih reči. Ravno tako je z besedo „inšallah!“ Prosti Turčin misli, da zgoditi se mora vse, izreki to besedo.

Vojaški klic križavcev (križarskih vojakov) „Deus lo vult!“ (Bog hoče!) in Arabca „inšallah!“ (ako Bog hoče!) je oster razloček izhodnega in zatočnega duha.

Lepa cvetlica v značaji orientaljca je tudi hvaležnost v pobožnem imenu. „Hakk“ se zove po arabski: Bog, resnica in pravica, zato, ker je Bog naj večja resnica in naj večja pravica. Hvala in hvaležnost, po arabski: Šükr in tešekkür pravi se po perzijanski in turški: hakkšinası, to je, zavest resnice in pravice, kar se tudi spoznanje Boga zamore reči. Esbarai hakk we esbarni padišah! to je, za Boga in cara! je lepa prislovica orientalske akademije, ktere predstojniki in učenci le Bogu, pravici in caru služijo. Danes kakor pred sto leti, ko je akademija osnovana bila, jo še preveja ravno ta duh: za Boga in cara!

Novičar iz raznih krajev.

Po ukazu cesarskem se ima v terdnjave obsojenim vojakom vprihodnje kazni nekoliko zljajšati, zlasti v težko železje oklenjeni se imajo okleniti v ložje. — Za obljubno cerkev na Dunaji, ktera je bila na sv. Jurja dan slovesno ustavnovljena in kateri se je ime dalo „cerkev Izveličarja“ (Salvatorkirche) se je nabral poldrugi milijon gold.; zidanje nje bo nek terpelo 12 do 14 let. — C. k. ministerstvo bogočastja je naročilo vsem škofom avstrijskega cesarstva, naj vелеvajo duhovnom svoje škofije, da pri vsaki sv. maši molijo za srečen porod presvitle cesarice, ki se pričakuje mesca rožnika. — Da je zadnji čas poskočila cena srebernega dnarja (na $3\frac{3}{4}$), pravijo, izvira odtod, ker je dunajska banka za 20 milijonov gold. srebra nakupila; po tem takem, pravijo, se smé misliti, da se bliža čas, ko bo začela banka svoje plačila odrajtovati v srebru in se bo sreberni dnar spet prikazal med ljudstvom. — Tudi se zlo govori, da vse evropske vlade so se porazumile v tem, da vsaka bo še pred jesenjo zmanjšala svojo armado. — Na ljubljansko-teržaški železnici delajo sedaj tako hitro, da se smé upati, da zadnji čas poleti prihodnjega leta 1857 se bo vožnja po nji začela. V petek teden so začeli šine voziti na vse postaje med Ljubljano in Terstom. — V pondeljk je bila dosedaj skrivana pogodba mirú deržavnemu zboru v Parizu naznanjena in včeraj (v torek) je imela v vladnem časniku „Moniteur-u“ natisnjena biti. Angležki časnikarji pa so zalezli to skrivnost že pred in jo že pred 3 dnevi razglasili, čeravno ne popolnoma. V kratkem se bo tedaj zvedilo od konca do kraja to imenitno pismo, ki je končalo kervavo vojsko. — Od Angležev, kateri rajtajo, da jim je vojska čez 360 do 370 milijonov gold. stroškov prizadajala, in kateri niso nič kaj zadovoljni s sklenjenim mirom, se sliši, da hočejo s svojo armado na vrat na nos zapustiti Krim in Turčijo in nobene posadke pustiti na Turškem, kar bi za ondašnje kristijane ne bilo kaj dobro. — Iz Carigrada se sliši, da je veliko svetovavstvo sklenilo, gospodarja Moldave in Valahije službe odstaviti in namesto nju

izvoliti dva kajmakana, ktera naj vladujeta te deželi tako dolgo, da bote po novi vredbi osnovane. — Francozka vlada, ki se je popolnoma pobratila z rusovsko, se napravljala, predsednika ondašnjega senata grofa Morny-a v Petrograd poslati, da bo raztergano diplomatično zavezo med francozko in rusovsko vlado iznova uterdil pa tudi kot namestnik francozke vlade pri kronanji rusovskega cara v Moskvi pričujoč; da se bo mogel v naj večjem lišpu skazovati, bo vlekkel 300.000 frankov na leto, zraven pa še odperito upno pismo za en milijon frankov za vse, kar bo potrebno spoznal, da bo Rusom pokazal francozko mogočnost. Rusom bo tak dnaren mož gotovo všeč. — Kako sila veliko žita ima rusovska deržava, se vidi iz poslednjih izkazkov, po katerih je v ondašnjih zalogih, ki stojé pod vladno skerbjo, nakupičenih blizo 26 milijonov četvertov (po naši meri blizo 40 milijonov vagánov); polovica tega žita je lastnina kmetov. — Tudi vlada papeževa je sedaj dovolila, da se smé pšenica iz rimskih dežel kamor koli na prodaj voziti. — Kdo bi mislil, da iz kremenca se zamore sirovo maslo (puter) ponarejati! In vendar je taka. Na posebno vižo somleti in potem kemiško raztopljeni kremenini kamni se spremené kot kremenje (silikat) v neko smetani podobno stvar, ktero goljufni ljudje mešajo sirovemu maslu; da pa enojno farbo dajo ti mešanci, jo pofarbajo rumeno vso. V ti sleparii se spolnuje resnica starega izreka: „kruha prosí, pa kamenja se mu dá“.

Uzrok prestave sedeža serbskega patrijarha v Carigrad.

Národna serbska pesem.

Hvala Bogu, hvala jedinemu!	„Čuješ mene, patrijarh častiti!
Poranil je cesar od Štambola	„Piši knjigo turškemu cesaru,
Ter se šeta po divanu svojem,	„Naj duhovne zbere in romare“ ¹⁾
Pa doziva mladega pisara,	„In minihe, turške kniževnike,
Ter ovako cesar mu vелеva:	„Naj se mole svecu Muhamedu
„Piši, sinko, listek knige bele,	„Ino njega postu ramazanu,
„Ter jo pošlji starcu patrijarhu“.	„Od pervega petka do drugega;
Tako mu je cesar narekoal:	„Naj ustavi na izhodu sonce
„Čuješ li me, patrijarh Mikola!	„Ino beli mesec na zapadu,
„Poturči se patrijarh častiti,	„Naj igrata za nedeljo danov;
„In poturči trideset minihov	„Presuši naj mestne vodomete
„In trideset djakov samoukov,	„Ino vstavi Šarac vodo hladno,
„In poturči cerkvo Rosalijo.	„Ktera teče prek Štambola grada;
„Zidat čem ti dvore u Štambolu,	„Štiri naj se dvignejo planine:
„Poleg mojih, še lepše od mojih;	„Kamendara nad mestom Štam-
„Ako li se poturčiti nečeš,	bolom,
„Vergel te bom na dno u tamnico,	„Bukovica in Orehovica,
„Pomoril bom trideset minihov	„In Kestena nad morjem planina,
„In porabil trideset dijakov.	„Pa naj grejo do Štambola grada.
„Vse čem ti jih mlade poturčiti,	„Pokle se češ caru poturčiti“.
„Belo ti čem cerkvo razrušiti“.	Ko razumi starček samouka
Ko Miklavžu taka kniga dojde,	Mi se vsede pa cesaru piše:
Knigo gleda patrijarh častiti,	„Čuješ mene, cesar od Štambola!
Knigo bere pa solze preliwa;	„Zber' duhovne, romare pobožne
Praša njega djače samouče ²⁾ :	„In minihe, svoje kniževnike,
„Sveti oče, patrijarh častiti!	„Naj se mole svecu Muhamedu
„Od kod kniga, od ktereга grada?“	„In vašemu postu ramazanu
„Kaj tako se žalostivo piše.	„Od pervega petka do drugega
„Ko jo bereš, da solze preliwaš?“	„Da se vstavi na izhodu sonce,
Veli njemu patrijarh častiti:	„Da zaigra mesec na zapadu,
„Projdi me se, djače samouče!	„Da presahno mestni vodometi,
„Kaj me prašaš, ko pomoči ne-	„Da se vstavi Šarac voda hladna,
moreš?	„In da grejo četiri planine:
„Kniga ta je od cara turškega,	„Kamendara nad Štambolom gra-
„Hoče cesar, da se poturčimo,	dom,
„Našo vero da mi opustimo;	„Bukovica in Orehovica
„Ako li se poturčiti nečmo,	„In Kestena visoka planina.
„Hoče mene starčka pogubiti,	„Vse četiri do Štambola mesta;
„Ino mojih trideset minihov,	„Pa čem ti se, cesar, poturčiti
„Pa poturčit trideset dijakov	„Z vsimi svojimi trideset minih
„In razrušit cerkvo Rosalijo“.	„In svojimi djaki samouki“.
Ko to čulo mlado samouče,	(Konec sledi.)
Ovako je starčku govorilo:	

¹⁾ Deček, ki se brez učnika uči. — ²⁾ Adžija, Turk, ki je v Meko romal, po naše romar.